

NASTAVNI PROGRAM POVIJESTI ZA INDUSTRIJSKE ŠKOLE

Jedna godina učenja; 2 sata tjedno — 70 sati godišnje

SAMO HRVATSKA POVIJEST

I. UVOD U UČENJE POVIJESTI

Povijest i njezino učenje

Što je povijest i zašto je učimo. Što za nas znači hrvatska povijest. Podjela povijesti na velika vremenska razdoblja. Mjesto i razdoblja hrvatske povijesti.

Najstariji historioografi (Herodot, Tukidid i drugi).

Najznačajniji hrvatski povjesničari (I. Lucić, J. Ratkaj, I. Kukuljević, F. Rački, T. Smičiklas, V. Klaić i drugi).

II. HRVATSKA U RANOME SREDNJEM VIJEKU (VI. —XI. STOLJEĆA)

Doseljenje Hrvata; Organizacija države

Etnogeneza Hrvata. Problemi i gledišta. Seoba Hrvata u današnjepostojbinu. Susret Hrvata za zapadno-kršćanskom kulturom. Pokrštenje Hrvata.

Hrvatska — neovisna i priznata europske države

Prve hrvatske kneževine. Jačanje Hrvatske za vrijeme prvih Trpimirovića. Obrambeni ratovi s Venecijom. Pape i međunarodno priznanje Hrvatske. Knez Branimir i Papa Ivan VIII.

Hrvatsko kraljevstvo u X. stoljeću; Tomislav

Uspon Hrvatske u doba Tomislava. Obrambeni ratovi. Ujedinjene hrvatskih zemalja. Hrvatska postaje kraljevstvo. Crkveni sabori u Splitu. Hrvatska nakon Tomislava. Novi obrambeni ratovi s Venecijom.

Procvat Hrvatske u doba Krešimira IV. i Dmitra Zvonimira

Gospodarski razvoj i usmjerenost prema moru. Krešimir "kralj Dalmacije i Hrvatske". Ujedinjena Hrvatska. Obrambeni ratovi s Bizantom i Normanima. Novi crkveni sabori.

Dolazak kralja Zvonimira. Zvonimir i susjedi. Reformni pokret u Hrvatskoj. Novi odnosi prema susjedima. Zvonimir i papa Grgur VII. Stanje u državi. Načela Zvonimirova vladanja.

Razvoj kulture u doba narodnih vladara

Glagoljsko pismo i hrvatski jezik. Latinski sloj hrvatske pismenosti. Kameni natpisi. Benediktinski samostani — žarišta kulture. Samostanski skriptoriji. Kodeksi. Predromaničko graditeljstvo.

III. HRVATSKA U RAZVIJENOM I KASNOM SREDNJEM VIJEKU (XII. — XVI. STOLJEĆA)

Dinastičke promjene — dolazak Arpadovića (1102. — 1301.)

Unutrašnje borbe i dolazak Arpadovića u Hrvatsku. Personalna unija i državnopravna individualnost hrvatskog kraljevstva. Položaj hrvatskih zemalja. Ombramebeni ratovi s Venecijom. Andrija II. i otpor kraljevoj samovolji.

Slobodni kraljevski gradovi. Značenje.

Novo dinastičke borbe — dolazak Anžuvina (1301. — 1386.)

Uspion moći Bribirskih knezova iz roda Šubića. Dolazak Anžuvina. Karlo I. i hrvatski velikaši. Bitka kod Blizne. Centralizam Anžuvina i posljedice. Novi ratovi s Venecijom. Zadarski mir i prostorno okupljanje hrvatskih zemalja. Stanje u Dubrovniku. Ludvik I. i susjedi.

Istra između Venecije i Habsburgovaca.

Društveno-politička previranja: Gubitak Dalmacije

Otpor hrvatskih velikaša centralizmu. Nove dinastičke borbe. Ladislav Napuljski i Sigismund Luksemburški. "Prodaja Dalmacije". Sigismundovi ratovi u Bosni. Sigismund i Venecija. Mletačka vlast na zaposjednutim područjima. Turska opasnost ugrožava Hrvatsku.

Turske provale u Hrvatskoj: Organizacija otpora

Centralizacija i reforme kralja Matijaša I. Korvina. Pad Bosne i pokušaj organizacije obrambenog sustava. Nove turske provale. Jagelovići. Krbavska bitka (1493). Dalja obrana Domovine i pomoć Sv. Stolice. Knez Bernardin i Vuk Krsto Frankopan. Mohačka bitka. Posljedice.

Srednjovjekovna bosanska država

Počeci bosanske samostalnosti. Ban Stjepan II. Kotromanić. Kralj Stjepan Tvrtko I. Doba previranja i ratova s Turcima: Pad Bosne. Pad Hercegovine. Pučanstvo prije dolaska Turaka. Katarina Kosača — posljednja bosanska kraljica.

Srednjovjekovno bosansko-humsko kršćanstvo. Problemi prelaska na islam. Djelatnost domikanaca i franjevac. Obilježje kulture.

Društveni i gospodarski odnosi hrvatskog srednjovjekovlja

Feudalizam u Hrvatskoj. Ruralno (seljačko) stanovništvo (u unutrašnjosti i primorju). Feudalne obveze pučanstva. Zašto se one koriste. Nemiri i pobune pučana i seljaka. Uzroci. Buna na Hvaru. Uzroci Gupčeve pobune.

Kultura Hrvata (XII. — XVI. stoljeće)

Ishodišta hrvatske kulture: graditeljstvo, romanika i gotika. Pravno-povijesni spomenici i zbirke. Knjiga u Hrvata na prijelazu iz srednjega u novi vijek. Molitva suprotiva Turkom. Crkvene bratovštine i hodočašća.

IV. HRVATSKA U NOVOM VIJEKU (od početka XVI. do početka XVII. stoljeća)

Sabor u Cetinju: Hrvatska među zemljama habsburške krune

Izbor Ferdinanda Habsburškog. Razlozi i uvjeti izbora. Personalna unija. Građanski rat i pad Jajca. Balkanski pravoslavni Vlasi (Maurovlasi) i turska osvajanja. Nemar Habsburgovaca za obranu zemlje i nastojanja da od personalne unije načine realnu. Otpor i nezadovoljstvo hrvatskih velikaša.

Hrvatska u doba najveće turske opasnosti: Ban Tomo Erdedi

Nastavlja se stoljetni otpor turkom osvajaču (1527—1593). Sisačka pobjeda i značenje. Mir na Žitvi (1606). Uspostava vojne granice na hrvatskom državnom teritoriju. Naseljavanje Vlaha i "Vlaško pitanje" u Hrvatskoj. Otpor hrvatskih staleža i Sabora centralističkim i apsolutističkim postupcima bečkog dvora. Težak položaj hrvatskog pučanstva.

Otpor bečkom centralizmu i apsolutizmu (zrinsko-frankoopanski)

Zrinski i Frankopani "skrbnici i zaštitnici" Hrvatske. Junački pothvati u prvome turskom ratu (1663.—1664). Organizacija otpora protiv centralizma i apsolutizma. Uloga Katarine Zrinske. Početak i slom otpora. Nezakonito pogubljenje hrvatskih velikaša. Katarina Zrinska i njezina djeca. Posljedice za Hrvatsku.

Hrvatska područja i stanovništvo za vrijeme mletačke i osmanlijske vlasti; Dubrovnik — oaza slobode

Politička i gospodarska diskriminacija Hrvata katolika u Slavoniji i drugim hrvatskim gradovima za vrijeme osmanlijske vlasti.

Položaj hrvatskog pučanstva u Dalmaciji za vrijeme mletačke vlasti te u Istri za vrijeme mletačke i austrijske vlasti. Širenje pojma Dalmacije na štetu hrvatskog imena.

Uskoci: sukobi s Mlečanima i Turcima.

Dubrovnik. Uspon u XVI. st. Uzroci slabljenja krajem XVI. i u XVII. stoljeću. Značenje "koridora".

Bosna za vrijeme turskog vladanja

Bosanski pašaluk. Područje i stanovništvo. Islamizacija. Nejednaki odnosi turskih vlasti prema kršćanskim Crkvama. Uloga franjevac. Gospodarski položaj pučanstva.

Oslobađanje hrvatskih krajeva od turske vlasti

Turci ne poštuju mirovne dogovore. Intenzivnije borbe protiv Turaka i oslobađanje hrvatskih krajeva (1683.—1699.): Lika, sjeverna Dalmacija, Pounje, Slavonija. Ban Nikola Erdedi. Narodni vođe: L. Ibrišimović, M. Mesić i drugi.

Pokušaj prodora u Bosnu: E. Savojski, 1697.

Mir u Srijemskim Karlovcima (1699.). Značenje. Mir u Požarevcu (1718.). Značenje.

Gospodarska obnova u Hrvatskoj nakon oslobođenja hrvatskih krajeva na početku XVIII. stoljeća

Pučanstvo. Novo poljoprivredno zemljište. Ratarstvo i vinogradarstvo. Nove kulture: kukuruz i krumpir. Urbanijske regulacije. Razvoj gradova i luka. Nove trgovačke ceste. Magistrale: Sisak-Karlovac-Rijeka.

Razvoj trgovine i obrta. Manifakture.

Hrvatske luke. Brodograđevna djelatnost.

Kulturni razvoj u Hrvata od XVI. do sredinje XIX. stoljeća

Odabrani primjeri: graditeljstvo, slikarstvo, kiparstvo. Glazba. Kulturni razvoj u doba reformacije i katoličke obnove. Novi crkveni redovi; osuvremenjivanje školstva: gimnazije, Sveučilište. Umjetnost baroka.

Misli o jedinstvu hrvatskog naroda (B. Kašić, I. Lucić-Lucius, J. Ratkay, P. Ritter-Vitezović, J. Križanić) te književnici (M. Marulić, I. Gundulić i drugi).

V. HRVATSKA OD SREDINE XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA

Utjecaji i reforme prosvijećenog apsolutizma; Unutrašnje ustrojstvo hrvatskog kraljevstva

Prosvijećeni vladari Marija Terezija i Josip II. Reforme i germanizacija. Unutrašnje ustrojstvo hrvatskog kraljevstva: ban, Sabor, županije. Sudstvo, banska vojska i zemaljski kapetan. Novo uređenje vojne granice.

Značenje Hrvatskog urbara. Zajednička vlada za Hrvatsku i Ugarsku. Posljedice.

Hrvatska u vrijeme Napoleonovih ratova

Kraj mletačke vladavine u Istri i Dalmaciji. Prva austrijska vladavina. Austrija odbija vratiti Dalmaciju pod vlast Hrvatskog sabora i bana. Francuska vojska okupirala Dalmaciju i Istru. Pad Dubrovačke Republike.

Francuska uprava u Dalmaciji. Rušenje hrvatskih spomenika i crkava. Ilirske pokrajine i njihov slom. Druga austrijska vladavina.

Hrvatski narodni preporod

Potreba sveopće integracije Hrvatske. Mađarski hegemonizam prema Hrvatskoj. Nastup mladog naraštaja. Grof Janko Drašković: politički i gospodarski program preporoda.

Preporodni kulturni pokret: javna glasila i nacionalne ustanove. Zagrebački biskup Juraj Haulik — preporodni mecena. Djelovanje političkih stranaka. Zabrana "ilirskog" imena.

Hrvatski sabor 1847. i njegovo značenje.

Ban Josip Jelačić — odlučan otpor ugarskom hegemonizmu

Narodni zahtjevi. Josip Jelačić imenovan za hrvatskog bana. Prekid odnosa s mađarskom vladom. Samostalna banska vlada u Zagrebu. Ukinuće kmetstva. Saziv prvog zastupničkog Sabora. Rad Sabora i značenje.

Neuspjeh pregovora s mađarskom vladom. Uzroci, početak i tijek rata s Mađarima. Povratak Rijeke i Međimurja. Promjene u ratu nakon početka mađarske revolucije. Nominalno ujedinjenje hrvatskih zemalja. Oktroirani ustav.

VI. HRVATSKA U DRUGOJ POLOVICI XIX. STOLJEĆA

Hrvatska u osvit modernog doba; Sabor 1861.

Novi apsolutizam i njegov slom. Djelovanje bana Josipa Jelačića. Hrvatski sabor 1861. i pokušaji rješavanja državno-pravnih problema. Počeci oblikovanja suvremenih stranaka. Programi.

Hrvatsko-ugarska nagodba i njezino značenje

Utanačenje Hrvatsko-ugarske nagodbe. Sadržaj i značenje. Obilježja gospodarskog razvoja u Hrvatskoj: suvremene prometnice, gospodarske izložbe, pomorstvo, razvoj gradova.

Rakovica. Revizija Nagodbe.

Razvoj moderne Hrvatske; Ban Ivan Mažuranić

Nastavak modernizacije u upravi, sudstvu i školstvu. Središnje kulturne i znanstvene ustanove. Dalji gospodarski razvoj. Hrvatska pomaže ustanak u Bosni i Hercegovini. Razlozi ostavke bana Mažuranića.

Ukinuće Hrvatsko-slavonske vojne krajine (granice) i njezin povratak pod vlast Hrvatskog sabora i bana u doba bana Ladislava Pejačevića. Otpor nezakonitim ugarskim gradovima.

Narodni prepordo Hrvata u Dalmaciji i Istri; Gradišćanski Hrvati i bački Hrvati u Ugarskoj

Preporodni pokret u Dalmaciji. Čitaonice i javna glasila. Mihovil Pavlinović suprotstavlja se velikosrpstvu.

Preporodni pokret u Istri. Čitaonice i javna glasila. Biskup Juraj Dobrila.

Hrvatski narodni preporod u Bunjevaca i Šokaca. Javna glasila. Biskup Antun Antunović i drugi svećenici.

Narodni preporod u gradišćanskih Hrvata. Mate Meršić Miloradić vođa preporoda.

Hrvatska potkraj XIX. i na početku XX. stoljeća: Banovanje Khuena Hedervaryja

Mađaronska politika i hrvatski oportunistički interes. Khuenova Narodna stranka. Odlučan otpor Stranke prava. Uzroci sloma Khuenove politike.

Gospodarsko stanje u zemlji: poljodjelstvo, vinogradarstvo, razvoj industrije. Razvoj novčarskih zavoda.

Položaj radništva. Katolički pokret i pokušaj uključivanja u rješavanje gorućih socijalnih problema. Razvoj kulture, umjetnosti i športa.

Austro-ugarska vlast i Hrvati u Bosni i Hercegovini

Stanje u Bosni i Hercegovini u vrijeme raspada Osmanlijskog Carstva. Ustanak 1875.—1878. i izbjeglice u Hrvatskoj. Stajalište Hrvatskog sabora. Berlinski kongres. Protektorat. Aneksija. Organizacija uprave. Gospodarski i društveni razvoj.

Politički pokreti i stranke Hrvata u Bosni i Hercegovini. Hrvatska javna glasila i publikacije. Uloga i značenje Katoličke Crkve. Nadbiskup Josip Stadler.

Hrvatska uoči Prvog svjetskog rata: Hrvati u prekomorskim zemljama i iseljeništvu

Novo političko stanje. Stanje u Dalmaciji i Istri. Riječka i Zadarska rezolucija. Stajalište braće Radića. Dalja politička previranja i stanje uoči Prvog svjetskog rata.

Uzroci iseljavanja Hrvata u prekomorske zemlje. Briga za hrvatsku domovinu. Politička i gospodarska potpora. Osnivanje hrvatskih država u iseljeništvu. Skrb Katoličke Crkve za iseljenike.

VII. SUVREMENO DOBA — HRVATSKA U XX. STOLJEĆU

Hrvatska u vrijeme Prvog svjetskog rata

Režimska nasilja u hrvatskim zemljama. Hrvati u austro-ugarskoj vojsci. Hrvati domobrani. Djelovanje Hrvatskog sabora za vrijeme rata. Gospodarske politike u zemlji.

Djelovanje hrvatske političke emigracije. Sudbina zarobljenih Hrvata kao austrougarskih vojnika. Zeleni kader. Pobune mornara u austrougarskoj vojsci.

Hrvatska u sastavu Države Slovenaca, Hrvata i Srba

Osnutak Narodnog vijeća SHS. Neprihvatanje Careva manifesta. Prekid državnopravnih odnosa s Austro-Ugarskom. Preuzimanje Austrougarske ratne mornarice. Organizacija i djelovanje vlasti u Državi SHS.

Uključivanje Hrvatske u prvu jugoslavensku državu i hrvatski otpori 1918.—1928.

Ženevska deklaracija. Način uključivanja Hrvatske u Kraljevstvo SHS. Krvoproliće u Zagrebu. Ugnjetajući postupci vladajućeg režima. Posljedice Rapallskog ugovora. Djelovanje najveće hrvatske političke stranke. Hrvati u ostalim političkim strankama. Atentat na hrvatske zastupnike.

Hrvati u vrijeme monarhističke diktature

Proglašenje diktature. Progona i otpori Hrvata. Novo parceliranje hrvatskog teritorija. Nastavak diktature i nakon oktroirane ustavnosti. Zagrebačke punktacije. Ubojstvo kralja i uspostavljanje Namjesništva.

Hrvatsko pitanje i nastanak Banovine Hrvatske

Hrvatsko pitanje. Malobrojnost Hrvata u višim državnim službama. Hrvatsko iseljništvo. Udio Hrvata u komunističkoj političkoj emigraciji. Maček kao vođa hrvatskog naroda. Sporazum Cvetković—Maček. Stanje i odnosi u Banovini Hrvatskoj.

Nezavisna Dražva Hrvatska

Kapitulacija i razdioba Kraljevine Jugoslavije. Nastanak NDH. Ustroj vlasti u NDH. Podređenost okupatorskim silama. Ustaški režim vlasti. Vežanost ustaškog režima za sudbinu njegovih zaštitnika. Gospodarski razvoj u ratnim uvjetima.

Razvoj kulture i znanosti.

Hrvatski narod u antifašističkoj borbi i njegov doprinos pobjedi antifašističke koalicije

Prijeratni antifašizam u ratnim vremenima. Nastanak prvoga partizanskog odreda. Osnutak Glavnog štaba Hrvatske. Partizanska vlast i antifašističke organizacije. Hrvatski antifašizam kao dio svjetskog antifašizma. Počeci druge Jugoslavije. Hrvatski antifašizam kao dio svjetskog antifašizma. Počeci druge Jugoslavije. Stvaranje nove hrvatske države u sastavu jugoslavenske federacije. UDIO HSS-a. Hrvatski prekomorski zbjegovi.

Četnički teror na hrvatskom području. Zličini tijekom rata i zločini nakon njega. Prva vlada Federalne Države Hrvatske. Kraj NDH. Doprinos pobjedi antifašističke koalicije.

Hrvatska u sastavu druge Jugoslavije

Proglašenje FNRJ. Uspostava društvenog sustava prema sovjetskom uzoru. Hrvatska kao republika u sastavu jugoslavenske savezne države. Okrutnosti režimskog odnosa prema Crkvi.

Agrarna reforma, kolonizacija i promjene u nacionalnoj strukturi pučanstva. Podređen položaj Hrvata i Hrvatske u drugoj Jugoslaviji. Tijek hrvatskog tpora 1965.—1971.

Represija, novi Ustav i stanje nakon njegova donošenja.

Prvi hrvatski sveci.

Nastanak nezavisne i suverene hrvatske države

Predznaci sloma postojećeg sustava u SFRJ. Osnivanje nekomunističkih stranaka. Prvi višestranački izbori u Republici Hrvatskoj. Konstituiranje nove demokratske vlasti. Novi Ustav Republike Hrvatske. Pregovori o novom obliku zajedništva. Proglašenje Hrvatske samostalnom i suverenom državom.

Hrvatska u obrani svoje nezavisnosti i suverenosti: Položaj Hrvatske u međunarodnoj zajednici

Počeci velikosrpske agresije na Hrvatsku. Brijunska deklaracija. Odluka o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske. Međunarodno priznanje države Hrvatske. Dolazak mirovnih snaga UN i njihov neuspjeh. Veliko-srpska agresija na Bosnu i Hercegovinu. Hrvatski branitelji i njihove sjajne pobjede.

Hrvatska pred svojom budućnošću.